

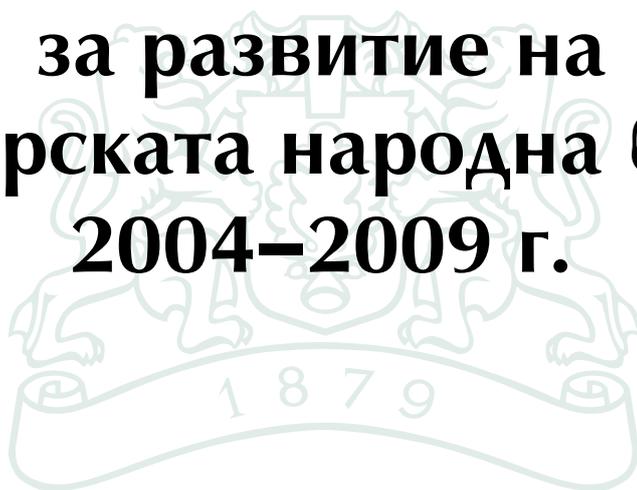
СТРАТЕГИЯ
ЗА РАЗВИТИЕ
НА БЪЛГАРСКАТА НАРОДНА БАНКА
2004—2009 г.

**Стратегия
за развитие на
Българската народна банка
2004–2009 г.**

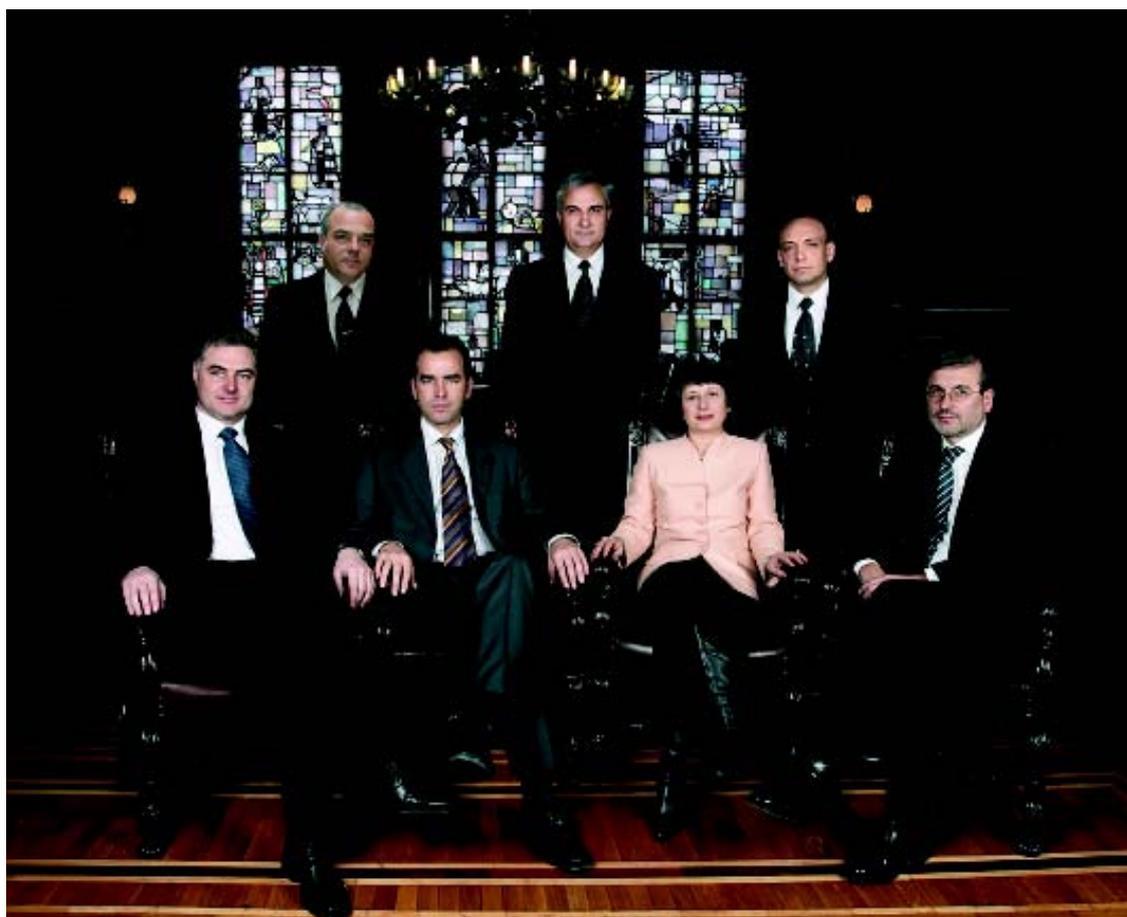
София, септември 2004 г.

© Българска народна банка, 2004

Информацията може да се ползва без специално разрешение, единствено с изричното позоваване на източника.

Издание на Българската народна банка
1000 София, пл. „Княз Александър Батенберг“ № 1
Телефон 9145-1656, 1304
Факс (3592) 980 2425, 980 6493
Интернет страница: www.bnb.bg

**РЪКОВОДСТВО НА
БЪЛГАРСКАТА НАРОДНА БАНКА**

УПРАВИТЕЛЕН СЪВЕТ

Иван Искров
управител

Цветан Манчев
подуправител

Емилия Миланова
подуправител

Божидар Кабакчиев
подуправител

Николай Неновски

Гарабед Минасян

Стати Статев

Съдържание

I. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ _____	11
II. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЗАДАЧИТЕ _____	15
II.1. Парична политика в условията на паричен съвет _____	15
II.2. Международни валутни резерви _____	16
II.3. Наличнопарично обращение _____	16
II.3.1. Производство на банкноти и монети _____	16
II.3.2. Емисионно-касова дейност _____	17
II.4. Платежна система и надзор върху плащанията _____	17
II.5. Банков надзор и регулации _____	19
II.6. Парична и банкова статистика _____	21
II.7. Международни връзки и отношения _____	22
II.8. Агент на правителството _____	23

Абревиатури

БИСЕРА	Банкова интегрирана система за електронни разплащания
БМР	Банка за международни разплащания, Базел, Швейцария
БНБ	Българска народна банка
БОРИКА	Банкова организация за разплащания с използване на карти
ДЦК	държавни ценни книжа
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕСЦБ	Европейска система на централните банки
ЕЦБ	Европейска централна банка
ИВС	Икономически и валутен съюз
МВФ	Международен валутен фонд
МФ	Министерство на финансите
НЦБ	национални централни банки
СБСРВ	Система за брутен сетълмент в реално време RINGS
СЕБРА	Система за електронни бюджетни разплащания
ТБ	търговски банки

ERM II Exchange Rate Mechanism II (Валутен механизъм II)
IT (ИТ) информационни технологии

България е изправена пред едно от най-големите си предизвикателства – пълноправно членство в Европейския съюз (ЕС), Икономическия и валутен съюз (ИВС) и Евророната. Българската народна банка (БНБ) е основна публична институция и играе важна роля в процеса на интеграция. Тя трябва да съумее успешно да се присъедини към Европейската система на централните банки (ЕСЦБ) и Евросистемата. В отговор на това предизвикателство БНБ предлага Стратегия за развитие до момента на членството на страната в Евророната. Стратегията е инструментът, чрез който БНБ представя своите средносрочни цели и задачи, както и необходимите действия за тяхното успешно изпълнение.

От 2007 г. страната ще бъде пълноправен член на ЕС. БНБ декларира волята си да действа в съществуващите рамки на паричния съвет до пълноправното членство в Евророната и Евросистемата. Паричният съвет в България е съвместим с изискванията на Европейската комисия (ЕК) и на Европейската централна банка (ЕЦБ) за участие в междинния етап – Валутния механизъм II (ERM II). Позицията на БНБ е, че България следва да се присъедини към ERM II непосредствено след членството в ЕС, като се ангажира едностранно да поддържа паричния съвет до членството в Евророната при запазване на съществуващото разменно съотношение от 1.95583 лева за едно евро. БНБ ще се придържа към определената от ЕК и ЕЦБ рамка, която изключва възможността за едностранна евроизация от присъединяващата се страна.

Изходни основи за разработване и реализация на Стратегията са доброто познаване на основните предимства и слабости на БНБ, както и на предизвикателствата, свързани с членството в ЕСЦБ и Евросистемата. Стратегията не може да обхване в детайли всички задачи на БНБ. Тя се разглежда и възприема като отворен документ, основа, върху която могат да бъдат надградени и други задачи в процеса на присъединяване.

Интегрирането на БНБ в ЕСЦБ се предвижда да стане организирано и последователно. Сегашният период е подходящ за изработване и прецизиране на стратегическите виждания. Необходимо е да се установят и премахнат евентуални празноти в способността на БНБ да участва пълноценно в ЕСЦБ, първо, като член на Общия съвет, а след това – и като член на Управителния ѝ съвет.

Важно условие за реализация на Стратегията е осъществяването на предвидените в преговорния процес законови промени за осигуряване на:

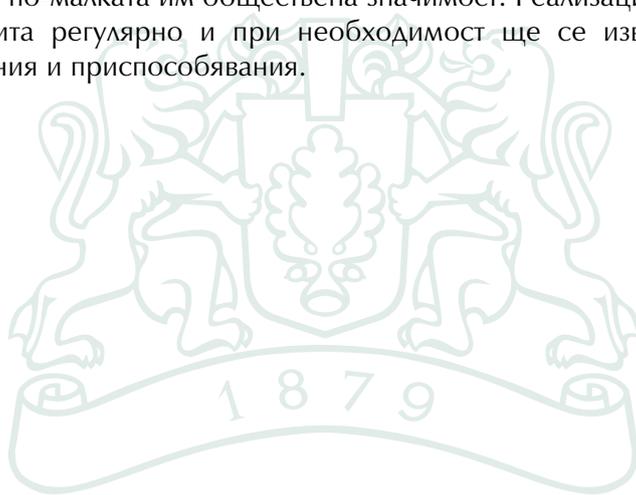
- институционална независимост на БНБ;
- персонална независимост на членовете на управителния съвет;
- невъзможност за привилегирован достъп на публичния сектор до финансиране от БНБ.

Разумно и реалистично е необходимите законови промени да влязат в действие възможно най-скоро.

Реализацията на Стратегията предполага непрекъснат диалог с обществото. БНБ приема законите промени за увеличаване на независимостта си като отговорност за провеждане на прозрачна и последователна политика, както и като задължение регулярно да отчита своята дейност пред обществото. Това е гаранцията, че при увеличаване на задачите и нарастване на отговорностите в процеса на присъединяване на България към ЕС, ИВС и Евророната БНБ ще бъде източник на стабилност и предвидимост.

Стратегията предвижда БНБ да увеличава ефективността и професионализма на служителите си при изпълнение на конкретните задачи. Членството на БНБ в Евросистемата изисква готовност за участие в изготвянето и провеждането на паричната политика на Еврозоната. До 2009 г. БНБ ще се възползва в максимална степен от възможностите за диалог и обучение, предлагани от националните централни банки (НЦБ), ЕЦБ и други международни финансови институции. Активно ще се използват двустранни споразумения за обмен на изследователи и опит с централните банки от ЕСЦБ, както и за провеждане на съвместни изследвания. Въз основа на сравнителните си предимства БНБ ще търси бъдещата си специализация в рамките на Евросистемата.

Стратегията се състои от две части. В първата част са представени целите и задачите на БНБ, а във втората – подходите за решаване на задачите и постигане на целите. В Стратегията не се разглеждат задачи, свързани с изпълнение на допълнителните и спомагателните функции на БНБ, с изключение на задачите по изпълнение на функцията „агент на правителството“ (виж т. II.8.), поради по-малката им обществена значимост. Реализацията на Стратегията ще се отчита регулярно и при необходимост ще се извършват допълнителни уточнения и приспособявания.

I. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

Основната цел на БНБ е поддържане на ценовата стабилност (виж фиг.1). Тя е съвместима с тази на ЕСЦБ. До членството на страната в ИВС и Еврозоната, БНБ постига основната си цел чрез поддържане на фиксирания валутен курс на лева към еврото и на стабилността на банковата система. След въвеждането на еврото като официална парична единица в България, постигането на основната цел на БНБ се осъществява чрез участието ѝ в изготвянето и прилагането на паричната политика на Еврозоната. Поддържането на банковата стабилност остава отговорност и непосредствена цел на НЦБ предвид запазващата се роля на банковия сектор в процеса на парично предлагане.

БНБ провежда активна политика на комуникация с обществото за разясняване на основната си цел с оглед осигуряване на висока степен на обществено доверие. Това съдейства както за издигане на общественото признание за ролята на институцията, така и за мотивация на собствения персонал.

Основните задачи на БНБ са:

- 1) анализ на финансовата система, изготвяне и провеждане на парична политика в съществуващите условия на паричен съвет;
- 2) управление на международните валутни резерви;
- 3) управление на наличнопаричното обращение;
- 4) поддържане на сигурна и ефективна платежна система;
- 5) банков надзор и регулации;
- 6) изготвяне на банкова статистика;
- 7) развитие на международните връзки и отношения.

Задачите на БНБ произтичат от основните функции на съвременните централни банки. Тяхното изпълнение предполага висока степен на вътрешна координация и непрекъснато усъвършенстване на организационната ѝ структура за повишаване на нейната ефективност (виж с. 12–13).

Изпълнението на основните задачи на БНБ има определящо значение за постигането на основната ѝ цел. Поддържането на стабилността на националната валута в периода до членството на страната в Еврозоната е непосредствена цел, както и основен инструмент за постигане на ценова стабилност предвид спецификата на паричния съвет. Чрез постигането на основната цел, която е и критерий за присъединяване, се гарантира влизането на страната в Еврозоната. Фокусът на паричната политика на БНБ след членството в Еврозоната и Евросистемата се премества от непосредствена цел по отношение стабилността на националната валута към стабилност на цените, постигана чрез управление на краткосрочния лихвен процент на ЕЦБ.

Поддържането на банковата стабилност до и след членството в Еврозоната се осигурява чрез усъвършенстване на банковите регулации и на платежната система в съответствие с препоръчителните международни стандарти и практика, осъществяването на ефективен банков надзор и надзор върху платежната система. След въвеждане на еврото взаимната зависимост между непосредствените цели нараства, което поставя БНБ пред предизвикателството да усвои изкуството на „новата“ за нея парична политика.

ЦЕЛИ

ОСНОВНА ЦЕЛ

**СЪДЕЙСТВИЕ ЗА ИЗГ
НА СТАБИЛНОСТ И**

НЕПОСРЕДСТВЕНИ ЦЕЛИ

Стабилност на националната валута*

ЗАДАЧИ

Анализ на финансовата система, изготвяне и провеждане на парична политика в съществуващите условия на паричен съвет

Управление на международните валутни резерви

Управление на наличнопарично обращение

ВЪТРЕШНИ ЦЕЛИ

ФИНАНСИ И БЮДЖЕТ

Оптимизиране на разходите и инвестициите и връзката им с целите и задачите

РА

Ориент

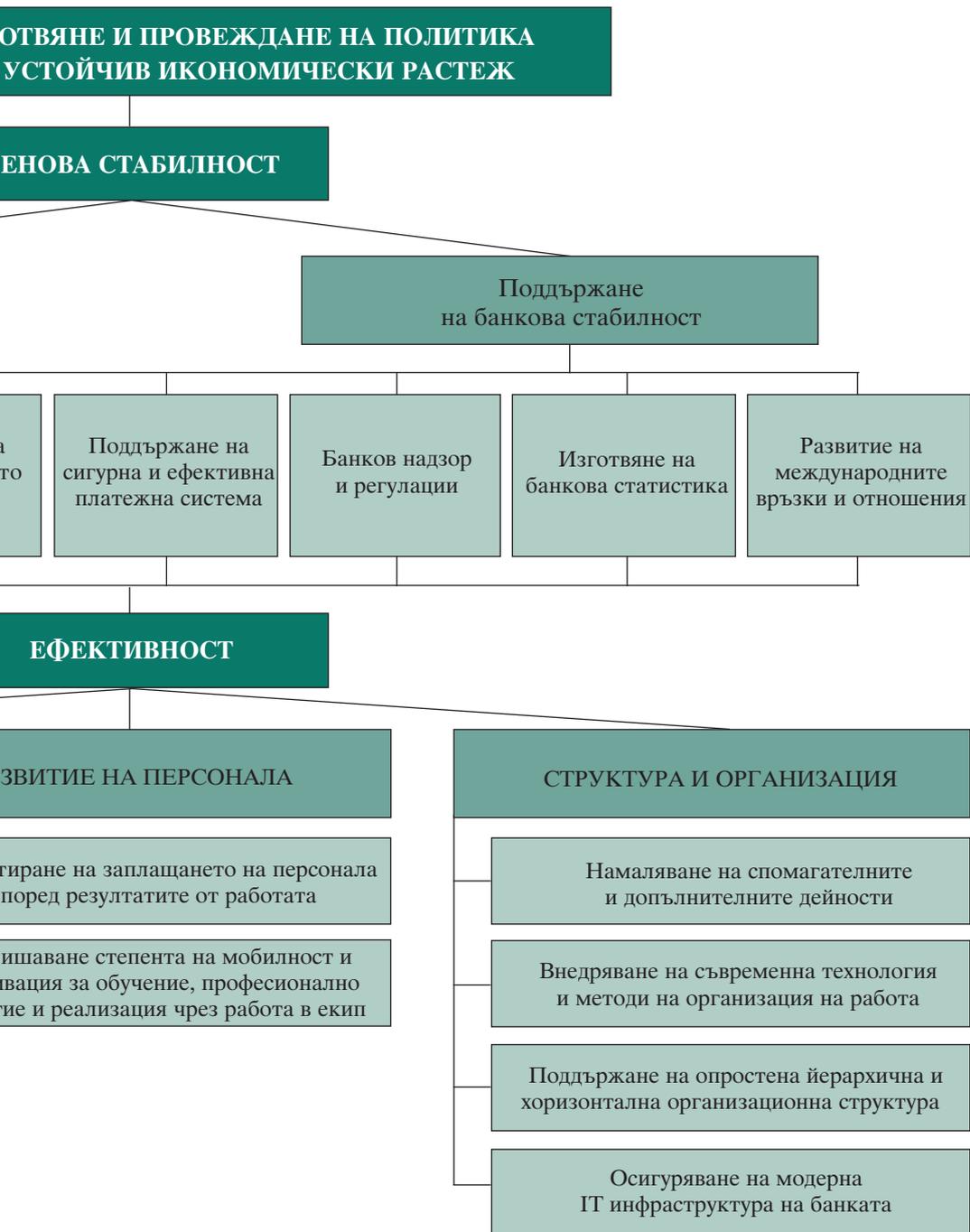
Пов
моти
развит

*До 2007 г. и по време на ERM II

И ЗАДАЧИ НА БНБ

Фиг. 1

Добрите контакти и конструктивни взаимоотношения между БНБ и банковата общност са условие за ефективен надзор, както и за доброто функциониране на платежната система и за прилагането на паричната политика. Те могат да се развиват в рамките на редовни или извънредни *ad-hoc* комитети на техническо ниво и комитет на ръководителите на високо равнище под председателството на управителя на БНБ. БНБ декларира стремеж да изработва устойчиви и прозрачни изисквания към търговските банки (ТБ). Подобни взаимоотношения предполагат съществуването на стабилна и представителна асоциативна структура на ТБ. Действията на БНБ са мотивирани не само от нейната позиция в банковия сектор, но и от отговорността ѝ в контекста на цялостната интеграция в ЕС.

БНБ отдава съществено значение на координацията при изпълнение на основните задачи. Вътрешните цели са свързани с повишаване ефективността на организационната структура, на персонала, на собствения бюджет и на управлението на материални активи. Възможността за създаване на пазар за дейности, които доскоро се приемаха за присъщи само на централната банка, се разглежда, проучва и анализира внимателно от БНБ. Резултатите от анализите се обсъждат оперативно с банковата общност и заинтересованите агенти и се търсят ефективни и балансирани решения.

Повишаването на ефективността на БНБ при предлагането на услуги и изпълнението на основните ѝ задачи преминава през опростяване и усъвършенстване на организационната структура, внедряване на съвременна технология и методи за организация на работата, осигуряване на модерни информационни технологии (ИТ) и счетоводна инфраструктура. Тази цел е водеща при определянето на разходите. В областта на бюджетирането и финансите БНБ се стреми да достигне препоръчителните стандарти в ЕСЦБ за рационализиране на разходите и разпределението им между основните, спомагателните и допълнителните дейности.

БНБ се ангажира с осигуряването на адекватна квалификация на персонала, съответстваща на целите и задачите. Тя се реализира посредством:

- ориентиране на заплащането на служителите според резултатите;
- повишаване степента на мобилност и мотивация за обучение, професионално развитие.

Членството в Евросистемата предполага и изисква различна:

- институционална и йерархична организация на БНБ;
- структура и качества на персонала;
- технологична платформа на основните системи – информационна, счетоводна, статистическа, комуникационна и др.

Повишаването на ефективността на институцията се постига едновременно чрез:

- управление на промените;
- внедряване на проектна и екипна организация на работата;
- внедряване на обективни системи за оценка и възнаграждаване на индивидуалния принос;
- последователно и целенасочено обучение и управление на развитието на персонала;
- стимулираща работна среда и подходящ социален климат за изпълнение на задачите и постигане на целите.

II. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЗАДАЧИТЕ

II.1. Парична политика в условията на паричен съвет

Политическият избор за запазване на паричния съвет до влизане в Еврозоната предопределя решаването на множество стратегически въпроси за икономическата (вкл. паричната) политика и вътрешните цели на БНБ. Неговите ясни правила не отменят необходимостта институцията да се подготви за участие в изготвянето и провеждането на общата парична политика след присъединяването към Еврозоната. За целта се осигурява:

- подготовка на персонала за участие в процеса по изготвяне на общата парична политика;
- ежедневна оценка на банковата ликвидност и на факторите за управление на банковата ликвидност;
- подготовка на служителите за прилагане на оперативната схема на ЕСЦБ за действие с оглед осигуряване на банковата ликвидност;
- подготовка на информационната инфраструктура и интерфейс с ТБ за осигуряване на прозрачност на междубанковия пазар и осъществяване на пазарните операции в режим „он-лайн“, включително и на тези с обезпеченията.

Подготвя се средносрочен план и модел на организация, който ще се използва след присъединяването към Еврозоната. Последното предполага активно сътрудничество с НЦБ – членки на ЕСЦБ. След присъединяването към ЕС ще се засилят контактите с ТБ за съвместни практически мерки. Ще се потърсят и сключат двустранни споразумения с НЦБ за обучение на експерти, които да бъдат подготвени за членове на комитетите в ЕЦБ.

Резултатът от подготовката е:

- създаване и пълноценно функциониране на Комитет по паричната политика в БНБ;
- наличие на квалифициран екип от икономисти, който обслужва комитета по парична политика, за макроикономически анализ и разработване на краткосрочни и средносрочни оценки и прогнози за ефектите от паричната политика на ЕЦБ върху българската и европейската икономика.

БНБ разширява потенциала си за анализ и прогнозиране на процесите и тенденциите в развитието на националната икономика, за оценка на влиянието на външната среда и на икономическата политика, в т.ч. на общата икономическа политика на ЕС, като фокусира изследванията върху комплекса от фактори и мерки, които въздействат върху инфлационните процеси. Това е гаранция за интегриране в първия стълб на паричната политика на ЕСЦБ. Сърцевината на аналитичната и прогностична дейност на БНБ са изследванията за връзката между паричните и кредитни процеси и стабилността на цените. Разработването на адекватни оценки за функционирането на трансмисионния механизъм на паричната политика чрез банковата система е гаранция за интегриране във втория стълб на паричната политика на ЕСЦБ.

II.2. Международни валутни резерви

Управлението на международните валутни резерви е и ще остане основна задача на БНБ и след присъединяването към Еврозоната. БНБ ще е отговорна за оперативното управление дори за частта от валутните си резерви, която внася в ЕЦБ. Важно е да се поддържа и повишава квалификацията на аналитичния потенциал на звената, които отговарят както за стратегическото структуриране на резервите, така и за оперативното им управление. В повечето НЦБ – членки на Евросистемата, собствените и внесените в ЕЦБ валутни резерви се управляват от един и същи екип и по едни и същи правила и БНБ ще следва този принцип.

Формирането на адекватен капацитет за управление на международните резерви е отчасти и въпрос на практиката и развитието на международните финансови пазари. Това предполага сключване на споразумения за обмен на мениджъри на портфейли при взаимноизгодни условия с НЦБ и международни финансови институции, а при интерес – и с някои опитни транснационални ТБ. Обемът на международните резерви на БНБ към 2004 г. и очакванията за тяхната динамика до членството в ЕСЦБ не предполагат наемане като мениджъри на частни финансови институции. До 2007 г. БНБ ще създаде и резервен център като част от системата за сигурност на своята дейност и ограничаване на риска при извънредни ситуации.

Прозрачността при управлението на международните валутни резерви заслужава специално внимание. Правилата на ЕСЦБ изключват високо ниво на прозрачност с оглед запазване ефективността при действие на международни пазари, участниците в които не са така прозрачни както централните банки. Оперативната ефективност на паричната политика предполага разумно ограничаване на прозрачността на операциите, но не и на отчетността.

В търсенето и намирането на подходящ баланс БНБ усъвършенства вътрешните правила и процедури за управлението на международните резерви и публикува онази част от тях, която съответства на съществуващите законови изисквания за опазване на служебната, банковата и търговската тайна. Обществото е регулярно информирано за прилаганите модели за стратегическо позициониране на международните резерви и максималните равнища на риск, които поема при оперативното им управление. Очакваният резултат е гарантиране на сигурността, ликвидността и доходността при ограничаване на различните видове риск, както и предотвратяване на политическите спекулации по повод използването на международните резерви.

II.3. Наличнопарично обращение

II.3.1. Производство на банкноти и монети

До присъединяване към Еврозоната БНБ е единственият емисионен институт на територията на Република България. Тя организира, контролира и отчита производството на банкноти и монети. При присъединяване към Евросистемата НЦБ имат право на избор:

- самостоятелно производство на техните „квоти“ от евробанкноти и евромонети;
- осигуряване на полагащите им се „квоти“ чрез покупка от лицензирани печатници и монетни дворове.

При преминаване на производството на евробанкноти от „квотен“ към „конкурентен“ принцип БНБ ще търси възможности за реализация на конкурентните предимства на предприятията си за печатане на банкноти и сечене на монети. Високото технологично ниво и производителност на „Печатница на БНБ“ ЕАД и утвърденото име на „Монетен двор“ ЕООД на европейския пазар са важна предпоставка за лицензирането им от ЕЦБ. БНБ полага необходимите усилия за усъвършенстване на мениджмънта на предприятията. Това ще гарантира поддържане на високо технологично ниво чрез дългосрочно планиране и разумни инвестиции за адаптиране на производството и сигурността към изискванията на ЕЦБ, без да се нарушават изискванията на ЕС при предоставянето на държавни помощи. Производството на евробанкноти и монети изисква увеличаване капацитета на БНБ и на нейните дъщерни предприятия, по-специално за изучаване и анализ на тенденциите в банкнотното и монетното производство в ЕС (технологии и техника, суровини, дизайн, елементи на защита, разходи). Предвижда се задълбочаване на партньорството на предприятията на БНБ с фирми, ползващи се с добра репутация на европейския пазар за производство на банкноти и монети.

II.3.2. Емисионно-касова дейност

Целта на БНБ при управлението на наличнопаричното обращение е осигуряването на чистота, сигурност и ефективност на емисионно-касовите операции в съответствие с регламентите и решенията на ЕЦБ. Сравнителните анализи по тези показатели у нас и в Евроразоната и тенденциите до 2009 г. показват, че за постигане дори на минималните изисквания БНБ и българската банкова система ще трябва да направят значителни инвестиции. За БНБ създаването на самостоятелен модерен касов център е първата важна стъпка, както и най-доброто решение от технологическа гледна точка.

Втора необходима стъпка е постигането на споразумение с ТБ за участие в реорганизиране на наличнопаричното обращение. ЕЦБ е разработила и НЦБ прилагат стандарт за минимум от безплатни услуги, които те предлагат. БНБ се съобразява с този стандарт, което изисква оттегляне от някои ниши, които тя обслужва в момента.

Основната част от дистрибуцията на пари от 2007 г. нататък ще бъде организирана на пазарен принцип. Съвместната организация с ТБ на дистрибуцията, обработката, съхранението и унищожаването на налични пари минимизира инвестициите и гарантира нормалното протичане на замяната на лева с евро при спазване стандартите на ЕЦБ. Подобна организация на паричното обращение създава за страната сравнителни предимства след присъединяването към ЕС на останалите държави от региона.

II.4. Платежна система и надзор върху плащанията

Основната цел в развитието на Националната платежна система е намаляването на системния риск и създаването на условия за интегриране с платежната система на Евроразоната. Тази цел се постига главно посредством:

поддържане на стабилна, надеждна, сигурна и ефективна национална платежна система;

- поддържане на ясна правна рамка;
- ефективен надзор върху платежните системи;

- осигуряване на пълно съответствие с основните принципи на системно важните платежни системи и препоръки на Банката за международни разплащания в Базел (БМР) и ЕЦБ;
- поддържане на тясна координация и сътрудничество с националните и международните институции, ангажирани в платежния процес.

БНБ осигурява сигурна, надеждна и ефективна национална платежна система чрез непрекъснат диалог с участниците в нея и редовни контакти с ЕЦБ и с БМР. От особена важност за развитието на платежната система е дейността на Комитета за платежни системи към БНБ – координационен и съвещателен орган за развитието на платежната система. За сигурността на платежната система се предвижда изграждане на резервен център за действие при извънредни ситуации.

БНБ е отговорна не само за оперираната от нея RINGS, но и за всички останали елементи на платежната система на страната. Тя осигурява непрекъснатото обучение и квалификация на персонала като задължително условие за поддържане и развитие на високотехнологични и динамични дейности.

Ясната правна рамка се осигурява чрез Закон за паричните преводи, електронните платежни инструменти и платежните системи. Той хармонизира правната рамка за функциониране и надзор на националната платежна система с директивите на ЕС и урежда:

- плащанията на територията на Република България;
- презграничните преводи;
- издаването и използването на електронни платежни инструменти;
- създаването и оперирането на платежни системи;
- надзора върху платежните системи и платежните операции;
- решаването на спорове във връзка с платежни системи.

Надзорът върху платежните системи е нова дейност за централните банки. Той предполага изграждане и усъвършенстване на методология за работа, както и на поддържане на база данни за непрекъснато наблюдение на системите, включени в националната платежна система. Аналитичните звена на БНБ оценяват съвместимостта на националната платежна система с принципите и стандартите на ЕЦБ и БМР. На тази основа се изготвят препоръки за подобряване функционирането на националната платежна система.

Съответствието с принципите на платежните системи и препоръките на БМР и ЕЦБ се осъществява чрез:

- поддържане на постоянни контакти със съответните международни организации,
- утвърждаване и развитие на надзора върху платежните системи и периодично подобряване параметрите на платежната система и актуализиране на нормативната уредба.

БНБ подготвя националната платежна система за интегриране към платежната система на Евророната. Тя се грижи за кадровото, техническото и инфраструктурното осигуряване на националната платежна система. В зависимост от вижданията за развитието на платежната система на ЕЦБ – TARGET, се търси възможност за присъединяване към обща платформа като най-ефективен вариант за нашата страна.

По отношение на отделните елементи, включени в платежната система на страната, БНБ възприема следната политика:

- съдействие за развитието и усъвършенстването на всички системи – RINGS, БИСЕРА, БОРИКА, Централен депозитар, системата за обслужване на плащания по сделки с държавни ценни книжа;

- завършване процедурата за продажба на БОРИКА ЕООД;

- продължаване дейността по развитие и поддържане на Системата за електронни бюджетни разплащания (СЕБРА) до постигане на пълно съответствие със структурата и организацията на платежната система в ЕС.

През 2005 г. картите за разплащания ще осигурят прилагането на така наречения „EMV“ стандарт, посредством който ще се повиши съществено сигурността. За изпълнението на тази задача е създаден Национален комитет за внедряване на стандарта.

II.5. Банков надзор и регулации

Банковият надзор е другата важна функция на БНБ с пряко въздействие върху постигането на основната и непосредствените цели. БНБ запазва надзорната си функция с оглед гарантиране на финансовата стабилност. Тя осигурява едновременно висока степен на независимост, както и кадрово и ресурсно обезпечаване на банковия надзор. Във финансовата система на Република България, доминирана от банковия сектор, обвързаността на надзорната функция с другите функции на БНБ е много по-силна, отколкото с дейността на другите регулатори. Позицията на банковия надзор се предопределя и от препоръката на ЕЦБ за запазване на връзката между надзорната функция върху банковия сектор, от една страна, и качеството и ефективността на паричната политика и контрола върху прилагането на взетите решения в тази област, от друга страна.

БНБ осъществява надзорната си функция, като насочва усилията си в две основни направления:

- 1) подготовка и въвеждане на европейското банково законодателство;

- 2) поддържане на висока степен на устойчивост на банковата система, която да бъде адекватна на засилващото се банково посредничество и на свободната конкуренция с кредитните институции от ЕС.

Усилията в тези две направления са свързани с постигането на непосредствени, средносрочни и дългосрочни задачи.

Хармонизирането на българското банково законодателство с европейските банкови директиви е непосредствена задача пред европейската интеграция в областта на надзора. Подготвя се обновен банков закон и съответните надзорни наредби. За целта БНБ:

- сътрудничи активно на Народното събрание и правителството и в рамките на своята компетентност извършва основната част от експертната работа;

- поддържа оперативно взаимодействие с НЦБ и надзорните органи от страните от ЕС във връзка с тълкуването и прилагането на европейските директиви;

- подготвя специалисти за контакти с банковите комитети към ЕК и ЕЦБ.

Важна задача в периода до членството в ЕС, която съгласно официалните ангажименти на страната в преговорния процес трябва главно да бъде постигната през 2004 г., е прилагането на директивите на ЕС за пазарния риск. БНБ ще:

- продължи обучението на експертите от надзора по съдържанието и начините за прилагане на директивите за пазарни рискове;
- приключи работата по надзорна наредба и съпътстващата я отчетност;
- създаде специализирано звено за оценка на пазарните рискове.

Преди въвеждането на наредбата за капиталово третиране на пазарните рискове БНБ планира да проведе дискусии с ТБ по прилагането ѝ. БНБ ще проведе обучение на банковите специалисти по начините и формите на отчитане на пазарните рискове.

Средносрочна задача по хармонизиране на законодателството е прилагането на бъдещата директива, с която в ЕС ще се въведе Новото капиталово споразумение на Базелския комитет по банков надзор. БНБ ще:

- продължи да обучава надзорните специалисти по съдържанието на споразумението;
- извършва текущи анализи за резултата от прилагането на новите капиталови стандарти, включително като участва в количествените изследвания на Базелския комитет, ЕС и други организации;
- изработи законови и подзаконови текстове, които ще формират нормативните условия за прилагането на споразумението;
- адаптира надзорните системи за отчетност;
- изиска ТБ да разработват програми за персонално, техническо и процедурно осигуряване.

Поддържането на висока степен на устойчивост на банковата система, която да бъде адекватна на засилващото се банково посредничество и на свободната конкуренция с кредитните институции от ЕС, е второто стратегическо направление в действията на надзора. Усилията по това направление са насочени към изпълнението на няколко по-важни задачи. Непосредствена приоритетна задача е наблюдението върху кредитната активност на ТБ. Ще продължат процесите на формиране на нови инспекционни екипи, на усъвършенстване на надзорните процедури за инспекции, както и на методологията и техниките на „Системата за ранно предупреждение“. За да се запази контролът върху качеството на кредитната дейност на ТБ, БНБ ще актуализира правилата за оценка на кредитния риск.

Постоянна задача на БНБ е поддържането на прозрачност на акционерния капитал като предпоставка за стабилност на банковата система. За изпълнението ѝ БНБ увеличава изискванията за публичност към акционерите на ТБ, изследва и анализира новопостъпващата информация за всички по-значими акционери на отделните ТБ и при нужда отстранява неподходящите инвеститори с недоказани качества и съмнителен произход на средствата.

За да отговори на развитието на пазара, БНБ изгражда капацитет за провеждане на надзорни инспекции на място в чуждестранните клонове и субсидиари на местни ТБ в чужбина. Той става все по-необходим с разгръщането на дейността на кредитните институции извън пределите на страната. БНБ се стреми да изпълнява тази задача, като изработи и приеме процедури за чуждестранни инспекции, формира специализиран екип и започне регулярни инспекции.

За ефективното функциониране на надзора и за запазването на стабилността на банковата система с доминиращо чуждестранно участие важно значение има

надзорното сътрудничество по линия на двустранните надзорни споразумения с чуждестранни органи. Разширяването му ще продължи да бъде постоянна задача на БНБ до членството в ЕС. Към 2004 г. БНБ има 10 сключени споразумения, а нови ще се сключват със страни, чиито ТБ са представени на българския пазар или в които оперират местни ТБ.

Друга постоянна задача на БНБ, свързана с общата стабилност, е активното взаимодействие с местни административни органи, имащи отношение към надзорната дейност. БНБ се старее да усъвършенства обмена на информация и координацията си с Комисията за финансов надзор, с Агенция „Бюро за финансово разузнаване“ и Фонда за гарантиране на влоговете в ТБ. Осъзнавайки важността на навременната реакция, въз основа на анализите на банковия надзор БНБ участва активно в работата на Съвета за финансова стабилност.

II.6. Парична и банкова статистика

Важна задача е до края на 2006 г. паричната и банковата статистика, статистиката на платежния баланс и външния дълг, както и другите елементи на финансовата статистика – статистиката на секторните финансови сметки, статистиката на финансовите инструменти, статистиката на платежните системи и финансовите пазари, които са отговорност на БНБ, да отговарят на стандартите на ЕС. С това БНБ съдейства за изпълнение на ангажиментите по преговорна Глава 12 „Статистика“. След приемането в ЕС по-нататъшното развитие и усъвършенстване на статистиката в БНБ ще бъде насочено към подпомагане по-бързото присъединяване на страната към Еврозоната. Това ще бъде и приносът на БНБ към единната статистическа дейност на ЕЦБ и Евростат.

Друга важна задача на статистиката е осигуряването и поддържането на необходимите бази данни и мета данни за участието на България в Специалния стандарт за разпространение на данни на МВФ (Special Data Dissemination Standard – SDDS). Задачата предполага осигуряване на адекватни на технологичното равнище квалифицирани статистици за усвояване на промените в подходите и методиките.

В областта на паричната и банковата статистика БНБ последователно внедрява изискванията на ЕЦБ и МВФ. Завърши внедряването на нова входна система от показатели за компилиране на паричната статистика, която замени използваните досега оборотни ведомости на БНБ и ТБ. Тя отразява изискванията на ЕЦБ към обработваните данни по отношение на тяхната разбивка по институционални сектори, финансови инструменти, матуритети и валути и е следствие от налагането на международните счетоводни стандарти, обуславящо преминаването на ТБ към индивидуални сметкопланове. С внедряването на новата входна система продължава да се усъвършенства и системата от изходни показатели.

В допълнение към съществуващата парична статистика, която отразява състоянието на съответните показатели към определен момент, се предвижда разработване и внедряване на статистика на потоците. Също така се предвижда извършването на сезонни изглаждания на някои показатели от паричната и банковата статистика, а паричният отчет ще бъде допълнен с кратки оперативни анализи. Ще продължи развитието на лихвената статистика, така че тя напълно да съответства на изискванията на ЕЦБ. Лихвената статистика ще бъде обогатена главно с данни за лихвени проценти по салда, нови видове

лихвени проценти и инструменти. В рамките на поэтапното внедряване на Европейската система от сметки, ревизия 1995, обхватът на текущо съставяната парична статистика е необходимо да се разшири със статистика за другите (небанковите) финансови институции, част от които са включени в институционален сектор „Финансови корпорации“.

Паричната статистика заема особено важно място при изготвянето на секторните финансови сметки на годишна и тримесечна база, които от своя страна са част от статистическата макроикономическа информация, разработвана от ЕЦБ за страните от Евроразона.

В процеса на присъединяване на страната към ЕС БНБ усъвършенства информационния обмен с ЕЦБ в областта на паричната и лихвената статистика, а след включването в ЕС участва и в единната статистическа дейност под ръководството на ЕЦБ.

В областта на статистиката на външния сектор (платежен баланс и брутен външен дълг) БНБ продължава хармонизацията с изискванията на Евростат, ЕЦБ и МВФ. Развитието в тази област се основава на измененията във Валутния закон, които подобриха юридическата основа за съставяне на платежния баланс. През периода 2004–2006 г. ще се подобрява системата за компилиране на платежния баланс с цел до приемането на страната в ЕС тя напълно да отговаря на европейските стандарти. Главни области за усъвършенстване на методологията за съставяне на платежния баланс са отчитането на услугите (2004 г.), на преките инвестиции (2005 г.), на портфейлните инвестиции (2006 г.).

Основните успоредно внедрявани подходи са два. Единият включва разработването на система за отчитане на индивидуалните банкови трансакции с останалия свят. Тя съдейства за повишаване качеството и обхвата на статистиката на платежния баланс. Вторият подход е свързан с използването на преките методи за събиране на данни за платежния баланс от реалния сектор (фирми и граждани). Юридическата основа за неговото прилагане е залегнала в измененията на Валутния закон. Директните методи се прилагат главно при отчитането на преките и портфейлните инвестиции и допълват системата за обработка на информация по трансакции. Статистиката на платежния баланс ще се разшири със сезонно изглаждане на динамични редове и анализ на динамиката на външния сектор. В процеса на присъединяване на страната към ЕС БНБ ще продължи да участва и да усъвършенства информационния обмен с ЕЦБ и Евростат в областта на статистиката на платежния баланс, а след включването в ЕС ще участва в единната статистическа дейност под ръководството на ЕЦБ и Евростат.

БНБ участва при съставянето на финансовата сметка. Статистиката за финансовия и външния сектор, разработвана от БНБ, представлява съществена част от цялостната информационна основа за съставянето на тази сметка и съдейства за нейната консистентност в системата на националните сметки.

II.7. Международни връзки и отношения

Евроинтеграцията и международното сътрудничество проникват в почти всяка област от дейността на БНБ и определят както основната и непосредствените цели, така и задачите ѝ. БНБ ще приеме план за европейска интеграция с описание и подредба във времето на действията, необходими за успешното интегриране в ЕСЦБ, както и на българската банкова и финансова

система в ЕС. Той се реализира чрез последователни и координирани контакти с ЕЦБ и двустранни споразумения с НЦБ. Стратегически задачи в областта на евроинтеграцията са:

- осигуряване съответствие на структурата и функциите на отделните звена в БНБ с тези в действащите комитети на ЕЦБ и Еврозоната;
- създаване и обучение на координиращо звено за подготовката на БНБ за участие в комитетите на ЕЦБ и Еврозоната. В допълнение към координиращото звено при необходимост периодично се събират всички представители на БНБ в комитетите на ЕСЦБ, за да се гарантира своевременно информиране на висшето ръководство по ключови въпроси;
- запознаване с подходите и методите на работа на ЕЦБ и ЕСЦБ;
- гарантиране на ефективен вътрешен обмен на информация при подготовката и участието в комитетите на ЕЦБ, следване на последователността на заеманите позиции в съответствие с възприетите правила в Евросистемата.

Въвеждането в действие на координиращо звено за организиране на връзките с ЕЦБ (както и с други европейски органи) изисква инвестиции за:

- подбор и обучение на висококвалифициран персонал за изпълнение на бъдещите задачи в комитетите на ЕСЦБ;
- техника и технология.

II.8. Агент на правителството

БНБ изпълнява задачи на агент на правителството, депозитар на държавни ценни книжа (ДЦК) и агент по държавните дългове. За успешното изпълнение на тези задачи се развиват и усъвършенстват всички информационни системи. Условието за извършване на тази дейност се определят след обсъждане и съгласуване с Министерството на финансите (МФ). В съответствие със Стратегията за управление на държавния дълг е постигната договореност с МФ развитието на системите за регистрация и обслужване на вътрешния дълг в БНБ в краткосрочен план да става чрез:

- подобряване на комуникациите с участниците в пазара на ДЦК в съответствие с международните процедури и стандарти (внедряване на SWIFT и други алтернативни технически средства);
- модернизация на електронната система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК, което ще усъвършенства процеса на провеждане на аукционите, и внедряване на изцяло автоматизирана обработка (Straight Trought Processing) на сделките с ДЦК. Това ще осигури по-ефективно регулиране и контрол върху функционирането на вторичния пазар на ДЦК и повишаване на неговата ликвидност.

С усъвършенстването на инфраструктурата за обслужване на пазара на ДЦК и във връзка с присъединяването на страната към ЕС в периода до 2007 г. постепенно се въвеждат препоръките и стандартите за регистрация и сетълмент на сделките с ДЦК, разработени и приети от Международния комитет за платежни и сетълмент системи (CPSS) и Международната организация на комисиите за ценни книжа (IOSCO). Успоредно с това се внедряват директивите на ЕС за:

- окончателност на сетълмента;
- споразуменията за финансовите обезпечения.

Това повишава ефективността и прозрачността на пазара на ДЦК, осигурява по-пълна защита на интересите на инвеститорите и свежда до минимум рисковете в системата за сетълмент на ДЦК.

Промените в инфраструктурата, свързана с обслужването на държавния дълг, се извършват чрез поетапно преразпределение на договорените между МФ и БНБ задачи, съгласувано с участниците на пазара на ДЦК и след провеждане на консултации с представители на ЕС.

Приета от Управителния съвет на Българската народна банка
с Решение № 103 от 9 септември 2004 г.